

PROOVIMATERJALIDE KOGUMISE KÄSIRAAMAT

1. ÜLDIST

Labori uuringute nimekiri koos meditsiiniliste näidustustega sobiva uuringu valimiseks paikneb labori kodulehel www.igen.ee ja selle ajakohasuse eest vastutab ETTEVÕTTE JUHATAJA. Uuringu proovimaterjalide kogumine toimub TELLIJA juures vastavalt proovivõtukohas kehtestatud juhenditele, võttes arvesse käesoleva käsiraamatu nõudeid. Geneetiliste uuringute iseloom ei nõua patsiendilt spetsiifilist ettevalmistumist proovivõtuks.

2. PROOVIMATERJALI MÄRGISTAMINE JA IDENTIFITSEERIMINE

PROOVIMATERJALI VÕTJA vastutab, et bioloogiline materjal on võetud identifitseeritud patsiendilt. PROOVIMATERJALI VÕTJA on identifitseeritav saatekirjal. Saatekirja nõuetele vastava täitmise eest vastutab TELLIJA.

PROOVIMATERJALI VÕTJA märgistab proovinõu selgelt loetavalt veekindla markeriga või trükitud kleepsuga. TELLIJA peab tagama, et saadetav bioloogilist materjali sisaldav proovinõu on korrektselt märgistatud ja vastab saatekirjal olevale infole. Proovinõu seinale (mitte kaanele!) peab olema kirjutatud patsiendi nimi ja isikukood (või sünniaeg) või muu unikaalne kood (nt parafiinplokkide puhul).

Sama kood peab olema märgitud ka proovimaterjaliga kaasas oleval saatekirjal.

Proovimaterjale, mis ei ole identifitseeritavad, ei võeta laborisse vastu ega uurita.

Proovivõtuks vajaminevate vahendite käsitsemine toimub vastavalt proovivõtukohas kehtestatud jäätmekäitlusjuhenditele.

3. Bioloogilise materjali võtmise, säilitamise ja transpordi nõuded

DNA analüüside jaoks:

Vereproov

Täisveri võetakse EDTA katsutisse (lilla korgiga, üks 4ml-ne K2E/K3E katsuti). Sisaldab antikoagulanti K₃-EDTA, mis blokeerib hüübimise. Peale vere võtmist loksutatakse katsutit õrnalt 4-6 korda.

Säilitamine ja transport: Proove on lubatud säilitada toatemperatuuril (kuni 3 päeva) või 2-8°C juures (kuni 10 päeva). Vältida madalamat temperatuuri nii verekatsutite hoidmisel kui ka transportimisel. Proove transporditakse laborisse toatemperatuuril lekkekindlas pakendis.

Suu limaskesta kaabe

Enne proovi võtmist peab patsient loputama suud korralikult paar korda veega. Vahetult enne proovi võtmist ei ole soovitatav süüa, juua või suitsetada. Suu limaskesta kaabe võetakse steriilse vatitampooniga, hõõrudes suu limaskesta. Tampooni tuleb keerata ja hõõruda küllalt tugevalt vastu suu limaskesta, et tagada tampoonil piisava hulga rakke. Vatitampoon asetatakse koos kuivatuskapsliga steriilsesse tuubi.

Säilitamine ja transport: Proove on lubatud säilitada toatemperatuuril pimedas kohas (kuni 2 nädalat) või 2-8°C juures (kuni 2 kuud). Proove transporditakse laborisse toatemperatuuril.

Formaliinis fikseeritud parafiini sisestatud kude (FFPE)

FFPE proovi saatmisel geneetiliseks uuringuks on vajalik, et patoloog hindaks kasvajakude sisaldust plokis.

Kasvajamaterjal on väga heterogeenne, mille tõttu on oluline, et vähemalt 70% rakkudest parafiinplokis moodustaksid kasvajakud.

Saatekirjale on vajalik märkida kasvajakude sisaldus %-des ning hindaja nimi.

Peale uuringu teostamist tagastatakse FFPE plokk saatjale.

Säilitamine ja transport: Proove on lubatud säilitada toatemperatuuril pimedas kohas. Proove transporditakse laborisse toatemperatuuril.

Värske või külmutatud kude

Soovitav materjali suurus on 1 cm x 1 cm x 0,5 cm (50-100 mg).

Säilitamine ja transport: Proove on lubatud säilitada steriilses proovinõus toatemperatuuril (kuni 6 tundi), 2-8°C juures (kuni 48 tundi) või pikemaajaliselt -20°C juures. Proove transporditakse laborisse esimesel võimalusel toatemperatuuril või sügavkülmutatuna (-20°C) lekkekindlas pakendis. Külmutatud proove pakendab ja transpordib vaid IB Genetics töötaja, kuna proovid ei tohi transpordi käigus üles sulada.

RNA analüüside jaoks:

Vereproov

Täisveri võetakse 9NC-katsutisse (helesinine kork). Sisaldab naatriumtsitraati hüübimise pärssimiseks. Peale vere võtmist loksutatakse katsutit 4-6 korda.

Säilitamine ja transport: Proove on lubatud säilitada 2-8°C juures (kuni 10 päeva). Vältida madalamat temperatuuri nii verekatsutite säilitamisel kui ka transportimisel. Proove transporditakse laborisse toatemperatuuril lekkekindlas pakendis.

Formaliinis fikseeritud parafiini sisestatud kude (FFPE)

Kuna RNA on FFPE proovis sageli fragmenteeritud, siis tõenäosus kätte saada kahjustamata RNA on suurem väiksemate RNA molekulide puhul, näiteks mikroRNA. Seda peab arvestama uuringute valikul.

Säilitamine ja transport: Proove on lubatud säilitada toatemperatuuril pimedas kohas. Proove transporditakse laborisse toatemperatuuril.

4. Bioloogilise materjali transport

Proovimaterjalid tuleb transportida viisil, mis tagab proovide nõuetekohase säilimise transpordi käigus ning välistab proovi käitlevate inimeste kokkupuute potentsiaalselt nakkusohtliku materjaliga ja keskkonna saastamise. Selleks tuleb **proovid koos saatekirjaga** pakendada turvaümbrikusse.

Proovimaterjalide nõuetelevastava transpordi eest vastutab IB Genetics OÜ. Proovide saatmise aja kokkuleppimiseks helistada numbril **620 4347**.

5. Saatekirja täitmine.

Uuringu tellimiseks tuleb täita labori saatekiri. Lisatellimust on võimalik esitada ka telefoni teel.

1. Saatekirja saate välja trükkida IB Geneticsi koduleheküljelt www.igen.ee.
2. Saatekirja korrektse täitmise eest vastutab uuringu TELLIJA.
3. Saatekirja vormistamisel on kohustuslik täita kõik tellijat, patsienti, uuringumaterjali ja tellitavat analüüsi puudutavad väljad.
4. Saatekiri täidetakse korrektselt, sellel võivad olla ainult allkirjaga tõendatud parandused (märke „parandus õige“, loetavalt nimi ja allkiri).

6. Uuritud proovide säilitamine

Proovimaterjale ja nendest eraldatud DNA-d säilitatakse IB Genetics-i laboris järgmiselt (kui patsient pole avaldanud soovi tema proovide hävitamiseks peale uuringu teostamist):

	Enne uuringut		Peale uuringut*		Pikaajaline säilitamine*	
	t°C	max aeg	t°C	aeg	t°C	aeg
Täisveri	2-8°C	< 10 päeva	-	-	-80°C	vähemalt järgmiste võrdluskatseteni
Suu limaskesta kaabe	RT	< 2 nädalat	-	-	-	-
FFPE koe lõigud	RT	DNA eraldamiseni	-	-	RT	vähemalt järgmiste võrdluskatseteni
Värske/külmutatud kude	-20°C	DNA eraldamiseni	-20°C	1 aasta	-	-
Eraldatud DNA	-20°C	uuringu teostamiseni	-20°C	1 aasta	-80°C	vähemalt järgmiste võrdluskatseteni

*piisava materjali koguse olemasolul
RT-toatemperatuur

7. Täiendavad uuringud

Täiendavate uuringute vajaduse otsustab raviarst, kes konsulteerib ETTEVÖTTE JUHATAJAGA telefoni või e-kirja vahendusel ning uurib lisatellimuse täitmise võimalikkust. Kui proovimaterjali on piisavalt, siis tellimus täidetakse. Lisatellimuse esitamiseks täidetakse uus saatekiri või tehakse vastav märge olemasolevale saatekirjale.